

Kodolányi János Főiskola

Szakért felelős tanszék

**A pályakezdő munkanélküliek helyzete Veszprém
Megyében**

Székesfehérvár,

2005

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
1. A téma elméleti háttere	5
1.1 A munkanélküliség és mérése	5
1.2 Az ifjúsági munkanélküliség, pályakezdő és diplomás munkanélküliek	9
1.3 Aktív munkaerő-piaci eszközök a munkanélküliség kezelésére	12
2. A pályakezdő munkanélküliek helyzete Veszprém megyében	17
2.1 A magyar munkaerőpiac regionális jellemzői	17
2.2 A megye bemutatása, gazdasági, földrajzi, népesség jellemzők	19
2.3 A megye munkaerő-piaci jellemzői	20
2.4 Ifjúsági munkanélküliség az országos tendenciák tükrében	23
2.4.1 Az országos mutatók	23
2.4.2 Veszprém megye	26
2.5 A támogatási rendszer, az aktív programok értékelése és fejlesztése	29
2.5.1 A támogatási rendszer Veszprém megyében	29
2.5.2 Pályaválasztási vásárok, állásbörzék	31
2.5.3 Iskolák látogatása, végzősök tájékoztatása	36
2.5.4 Az aktív programok összegző értékelése	37
Összefoglalás	39
Irodalomjegyzék	42

Bevezetés

Nagyon érzékeny témának és társadalmilag súlyos problémának tartom növekvő ifjúsági munkanélküliséget, így ezt választottam szakdolgozatom témájának. A munkanélküliség nem egyéni probléma: komoly gazdasági és társadalmi feszültségeket kelt. A megoldásra való törekvés állandó feladatot jelent a társadalomnak, a szociális és munkaügyi szervezeteknek.

Helyileg Veszprém megyét választottam, melyhez személyesen kötődöm, és azt szeretném a dolgozatban vizsgálni, az országos tendenciákhoz képest Veszprém megye hol tart a megoldások keresésében és a pályakezdő munkanélküliek számára hirdetett programok megvalósításában. Veszprém megye azért is érdekes, mert egy kísérleti minőségfejlesztési projekt zajlik a Munkaügyi Központban¹. Sajnos szakdolgozatom témájaként ezt a projektet nem választhattam, mert annak eredményei még nem mérhetők, így az elemzés nem lehet autentikus, mégis, fontosnak tartom megemlíteni, mert úgy látom, a közigazgatás minőségfejlesztése az ifjúsági munkanélküliség kezelésének alternatíváját jelentheti.

Ezzel összefüggésben állapítottam meg szakdolgozatom **hipotéziseit** is: azt vizsgálom, *a pályakezdő munkanélküliségnek milyen kezelési alternatívái állnak rendelkezésünkre, és ezek a gyakorlatban hogyan szerepelnek.*

Ez a hipotézis több **módszertani problémát** is felvet, melyek közül a legkritikusabb a következő: *hogyan mérhetem a pályakezdő munkanélküliség kezelésére hirdetett programok hatékonyságát?* Ezeknek a programoknak nincs összehasonlítható és statisztikai alapokon nyugvó önértékelése a Munkaügyi Központokban, így az országos adatokat nem hasonlíthatom a veszprémiekhez.

A **bizonyítás módszerén** sokat gondolkodtam és azt találtam, hogy két oldalról közelítem meg a problémát:

¹ Erről a közigazgatás minőségfejlesztési törekvéseinek (CAF rendszer) részeként a lisszaboni Közigazgatási Minőségügyi Konferencián döntöttek 2000-ben.

- ⇒ Statisztikai adatok segítségével mérek, vagyis a nyilvántartásba kerülő pályakezdők számát hasonlítom össze a programok előtt és után. Ezt azért tartom lehetségesnek, mert a programok zömének, illetve az igazán hatékony, megelőzésre irányuló programoknak a kitűzött célja, hogy a pályaválasztásban és álláskeresésben segítve a pályakezdők meg se jelenjenek a nyilvántartásban.
- ⇒ Mindezt összekötöttem a Veszprém Megyei Munkaügyi Központ ezen programokat lebonyolító munkatársainak saját benyomásaival és értékelésével. Interjúkat készítettem és ezekből az adatokból kiindulva egy SWOT típusú értékelést készítettem a pályakezdő munkanélküliség kezelésére irányuló stratégiáról. Itt igyekeztem tényekre alapozni (és maximálisan figyelembe venni a statisztikai adatokat), de mivel ez teljes egészében saját értékelésem és mivel alapvetően primer és szubjektív információkból származik, kritikával kezelendő.

Az elemzés lényege tehát egyrészt a hipotézis igazolása, másrészt – ami talán ennél is fontosabb – szeretnék javaslatokat tenni az aktív eszközök hatékonyságának növelésére. A munkaügyi központ munkatársai végzés előtt informálják a tanulókat lehetőségeikről, látogatva az iskolákat, előadások keretében. Ellátogattam egy ilyen előadásra is, és az értékelő részben az itt szerzett benyomásaimat is leírom, illetve szándékaim szerint konstruktív javaslatokat teszek azok hatékonyságának javítására. Emellett egy, az aktív eszközök hatékonyságát mérő rendszert szeretnék felállítani.

A fentieknek megfelelően a dolgozat gyakorlati része alapvetően két részből áll össze, a statisztikai adatok összegyűjtéséből és értékeléséből és az interjúkból, illetve megfigyeléseimből nyert adatok elemzéséből.

A dolgozat első részében, a téma elméleti háttérének vizsgálatakor az ifjúsági munkanélküliséget igyekeztem változatos szakirodalmi forrásokat használva, de csak röviden tárgyalni, nem elveszve a részletekben.

Fontosnak tartottam a munkanélküliség mérési problémáiról néhány szót ejteni, mivel a bizonyításom alapvetően statisztikai adatokra épül (bár maga a téma olyannyira komplex, hogy külön szakdolgozatot érdemelne). Írtam a magyarországi munkaerőpiac

egyik leglényegesebb jellemzőjéről, a régiók közti nagy különbségekről, hiszen Veszprém megye munkaerő-piaci helyzetét környezete, elhelyezkedése és gazdasági helyzete óhatatlanul befolyásolja. Ezen felül egy alfejezetben a munkanélküliség és azon belül is az ifjúsági munkanélküliség kezelésére irányuló aktív eszközrendszerrel tárgyaltam.

Összefoglalás

Az ifjúsági munkanélküliség két legjelentősebb okának a munkaerő mobilizációs képességének hiányát, a rossz pálya- és szakmaválasztást és az iskolarendszer hiányosságait látom. A munkaerő mobilizációs képességéhez szükséges a megfelelő feltételek megteremtése, vagyis az infrastruktúra fejlesztése is, hogy ne jelentsen adott esetben megoldhatatlan problémát a nagyobb távolságok megtétele, vagy az anyagi okok ne akadályozzák a lakóhely megváltoztatását. Emellett szükség van egy szemléletváltásra is, melynek meg kell jelennie már a fiatalabb generációk nevelésében.

Az egyik leglényegesebb munkanélküliségi okként a rossz pálya- és szakmaválasztást látom. Vannak olyanok, akik motivátlanságból, érdektelenségből elhagyják szakmájukat emiatt, és olyanok, akik sikeresen elvégzik ugyan az iskolát, megtanulják a szakmát, de semmilyen körülmények között sem hajlandók abban dolgozni, munkát vállalni. Ezt súlyosbítja, hogy jó néhány esetben szakmájuk piacképtelen vagy korszerűtlen. A rossz pályaválasztás és a negatív tapasztalatok rögtön a kezdésnél megnehezítik az újrakezdést, a további képzésbe való bekapcsolódást.

Az ifjúsági munkanélküliség olyan probléma, amely különösen érzékenyen érinti a nemzetgazdaságokat. Ezzel összefüggésben állapítottam meg szakdolgozatom hipotéziseit is: azt vizsgálom, a pályakezdő munkanélküliségnek milyen kezelési alternatívái állnak rendelkezésünkre, és ezek a gyakorlatban hogyan szerepelnek. A hipotézis érvényességét a Veszprém megyében vizsgálom, a Veszprém Megyei Munkaügyi Központ munkatársainak segítségével.

A hipotézist első lépésben statisztikai adatokkal igyekeztem bizonyítani, mely során a következőkre jutottam:

- ☞ Az országos átlagnál többen kerülnek be regisztrációba a szeptemberi „csúc szezonban”, és ennek ellenére a február havi statisztika azt mutatja, hogy az országos átlagnál kevesebben maradnak bent.

- ☞ A regisztrációban megjelenő pályakezdők számának csökkenése Veszprém megyében már 2002-ben csökkenésnek indult, míg országos szinten még 2003-ban is növekedett.

Bár a hipotézis kétséget kizáró bizonyítása ennél több vizsgálatot igényelne, e két tény már jelzi, hogy Veszprém megyében a munkaerő-piaci szervezet hatékonyan működik. Ehhez hozzá kell tenni, hogy a munkaerő-piaci helyzet vagy a gazdasági helyzet az országos átlagnál nem lényegesen jobb, így a regisztrációban megjelenő pályakezdők mutatószámainak javulása, illetve jobb volta mindenképpen pozitívnak értékelhető.

Második lépésben megvizsgáltam az egyes kiemelt aktív eszközök hatékonyságát és a lefolytatott interjúk alapján azt találtam, hogy hatékonyságuk nem kérdéses, bár az emberi erőforrások, a munkatársak és az együttműködő partnerek képzettsége és elhivatottsága szűk keresztmetszetet jelenthetnek. Véleményem szerint a hatékonyság mérésének bevezetése sokat jelenthet, így a dolgozatban javaslatokat tettem egy ilyen rendszer kialakítására. A rendszer lényege, hogy egyrészt mérhető statisztikai adatokkal, másrészt a résztvevők (lehetőség szerint mind a tanulók, mind az együttműködő partnerek) megkérdezésével meghatározza azokat a pontokat, melyeken javítva a hatékonyság növelhető.

Sajnos, tapasztalataim szerint, a munkaügyi szervezet – lévén állami szféra – még nem figyel ilyen dolgokra, míg egy profitorientált, versenyszférában dolgozó cég számára a termelékenység állandó növelése és az erőforrások optimális kihasználása természetes. Ugyanez a hozzáállás nem jellemző az állami szférára. Itt a felsővezető személyisége diktál, amely azért veszélyes, mert a vezető kijelölését sok esetben nem igazán hozzáértése, hanem a politika befolyásolja. (Van olyan vidéki munkaügyi központ, ahol minden kormányzó párt váltásnál vezetőváltás is történik tekintet nélkül a vezető elért eredményeire.) Nehéz ilyen körülmények között a hatékonyságon gondolkodni, vagy javító jellegű intézkedéseket felvállalni. A helyzeten reményeim szerint változtat a közigazgatás minőségfejlesztésére irányuló (CAF) új rendszer, melyről a közigazgatás minőségfejlesztési törekvéseinek részeként a lisszaboni Közigazgatási Minőségügyi Konferencián döntöttek.